

Utnyttja tekniken för bra helsäd

Genom att utnyttja tekniken med skärbord för helsäd på den självgående hacken kan helsäden vara en utmanare till majsen. Helsädesbordet kan minska spillet till nästan noll och fördelarna med sen skörd kan åtnjutas utan problem.

Med 1 200 kilo sparar spill landar kalkylen på 600 kronor plus per hektar när hack med helsädesbord lejs in.

Helsädesensilage eller grönfoder är något som många lantbrukare är väl bevandrade med. Helsäd kan bestå av ren spannmål eller en blandning av spannmål och baljväxter och kan slås under nästan vilken tid som helst. En tidig skörd vid stråsådens axgång ger mycket energi och liknar mer ett vallfoder medan en sen skörd ger stärkelse i kombination med god struktur. Ett sent skördat helsädesfoder kräver att spillet kan hållas nere för att minska förlusterna.

Rotorslätter spiller

Ofta slås helsäd med en vanlig rotorslätterkross, se bild 1. Med skörd av helsädesensilage med slätterkross och en pickup som antingen sitter på en hack eller rundbalspress är det viktigt att skörda i rätt tid eftersom spillet ökar ju mognare grödan är. Ju mer materialet bearbetas innan den hamnar i balen eller i vagnen ökar risken för kärnspill. Även inställningarna påverkar risken för spill vid rotorslätter. En sänkning av hastigheten på rotorn och en motstålet ställs ifrån minskar risken för spill rejält men i vissa lägen räcker inte dessa åtgärder för att minimera kärnspillet i helsäden.

Över tusen kilo att förlora

Tidigare har försök från SLU visat att

skörd strax efter axgång inte gav något nämnvärt spill. Väntade man fram till degmognad uppmättes kärnspillet till 75 gram per kilo eller 7,5 procent. Spillet ökar ytterligare när man väntar ända fram till sen degmognad, vilket gör förlusten ännu större. Lantbrukares erfarenheter i min trakt uppskattar förlusten med en vanlig slätterkross vid skörd vid sen degmognad på någonstans mellan 20 och 30 procent.

Med en skörd på 5000 kilo ts per hektar blir kärnspillet 375 kilo per hektar vid degmognad om vi räknar med 7,5 procents förlust. Om vi räknar lågt med ett pris på 1,25 för spannmål/åkerböna skulle det innebära en förlust på cirka 470 kronor per hektar. Räknar man efter lantbrukarnas erfarenheter med spill på 25 procent vid sen degmognad blir förlusten av kärna cirka

1 250 kilo ts per hektar eller 1 560 kronor per hektar. Förlusten innebär inte bara minskad avkastning utan försämrar även kvaliteten på helsädesensilaget. Dessutom söker sig gärna vildsvin till områden med spillda kärnor vilket ökar risken för en förstörd vallinsädd.

Minska spillet till noll

På senare år har möjligheten till minskat spill blivit verklighet. Det är helsädesbor-

den som dykt upp till de självgående hackarna som finns på marknaden, se bild 2. Med dessa bord kan man minska spillet till nästan noll. Ofta finns en Corn-Cracker till den självgående hacken och normalt används den till majs och är utrustad för just majs. Det finns även Corn-Cracker för helsädesensilage men ofta används den Corn-Cracker som är till majsen. Och vid sen skörd bör Corn-Cracker användas så att risken minskar för att hela kärnor kommer ut från hacken obearbetade och därmed kan gå outnyttjade rakt igenom kon.

600 kronor plus i kalkylen

Ett helsädesbord till en självgående hack kostar cirka 570 000 kronor (5,20 m bred). Detta medför en stor kostnad men ska helsädesensilaget skördas sent bör man utnyttja tekniken.

Räknar man på att köpa in tjänsten är det lustigt att inte fler anammar denna teknik. Enligt de lantbrukare som har helsädesbord i området ligger averkningen med en självgående hack mellan 2-2,5 hektar per timme. Ett helsädesbord som går omkring 125 timmar per år kostar då omkring 250-300 kronor per hektar. Uppskattar man spillet till 25 procent vid skörd vid sen degmognad är det utan tvekan lönsamt att leja in en självgående hack med

TEXT OCH FOTO: FREDRIC JOHANSSON,
HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPET, GAMLEBY
*fredric.johansson@
hushallningsallskapet.se*

Bild 1. Risk för stort spill med rotterslätterkross vid fel tidpunkt.

Bild 2. Helsädesbord till självgående hack kan minska spillet till nästa noll.

ett helsädesbord. I kalkylen hamnar vi på över 600 kronor plus per hektar, se tabell 1. Lejer man i vilket fall in en hack är det lönsamt redan vid små förluster.

Helsäden spelar ut majs

Helsädesbordet har medfört att en del majsareal som har odlats på tveksamma jordar bytts ut till någon form av helsädesblandning. Ofta består den av vårvete i blandning med åkerböna. Under senare år har ärter mer och mer fasats ut medan åkerböna mer har trätt in. Och det är inte bara i den ekologiska produktionen åkerbönan funnit sin plats. Även i den konventionella produktionen används en hel del åkerböna.

Tekniken innebär att vi kan få till en sen skörd av helsäden. På så sätt får vi både en bra skörd i kilo ts per hektar och bra med stärkelse men även protein från åkerbönan, vilket vi inte får med majsensilage. När detta används i kofoderstaten så upplever många det som en positiv effekt med bra idissling, bra foderutnyttjande och en del mjölk. Det är som en foderrådgivare i mitt område säger:

- Det är nåt vi inte kan analysera eller se på analysen, men det fungerar attans bra i kon. ■

Lönsamt leja in helsädesbord

	Skörd vid tidig degmognad (7,5 % spill utan helsädesbord)	Skörd vid sen degmognad (25 % spill utan helsädesbord)
Uppskattad vinst med helsädesbord, 1,25 kr/kg kärna	+470 kr/ha (375 kg)	+1560 kr/ha (1250 kg)
Kostnad för köpt tjänst av självgående hack, 1260 kr/h	-500 kr/ha (2,5 ha/h)	-630 kr/ha (2,0 ha/h)
Kostnad för köpt tjänst med helsädesbord, 630 kr/h	-250 kr/ha (2,5 ha/h)	-315 kr/ha (2,0 ha/h)
Netto inhyrd hack med helsädesbord	-285 kr/ha	+615 kr/ha

Tabell 1. Vid sen degmognad gör den uppskattade förlusten på 25 procent kärna det lönsamt att leja in en självgående hack med helsädesbord. Lejer man i vilket fall in hacken blir det lönsamt även vid mindre förluster.